భారతదేశ చరిత్ర

బ్రిటిష్ గవర్నర్ జనరల్స్

క్రీ.శ. 1750 నుంచి 1857 వరకు భారతదేశ చరిత్ర తూర్పు ఇండియా కంపెనీ చరిత్రతో ముడిపడి ఉంది. ఈ కాలంలో అనేక మంది గవర్నర్ జనరల్స్ భారతదేశాన్ని పాలించారు. వీరికాలంలోనే భారతదేశంలో అనేక రాజకీయ, సామాజిక పాలనాపరమైన సంస్కరణలు జరిగాయి. బ్రిటిష్ గవర్నర్ జనరల్స్ పాలనా కాలంలో జరిగిన ముఖ్య సంఘటనలను సంక్షిప్తంగా తెలుసుకుందాం.

రాబర్ట్ క్లైవ్

రాబర్ట్ క్లైవ్ క్రీ.శ. 1757 నుంచి 1760 వరకు, తిరిగి 1765 నుంచి 1767 వరకు బెంగాల్ గవర్నర్‌గా వ్యవహరించాడు.

★ 1765 లో బెంగాల్‌లో ద్వంద్వ పాలనను ప్రవేశపెట్టాడు. తూర్పు ఇండియా కంపెనీ ఉద్యోగులు ప్రైవేట్ వ్యాపారాలు చేయడాన్ని నిషేధించాడు.

★ తెల్ల సైనికులను అరెస్ట్ చేయడం ద్వారా అలహాబాద్, మోంఘీర్‌లలో తిరుగుబాట్లను అణచివేశాడు.

వారన్ హేస్టింగ్స్ (1772-85)

బెంగాల్‌లో 1772 లో ద్వంద్వ పాలనను రద్దు చేశాడు.

★ రెగ్యులేటింగ్ చట్టం ద్వారా 1773 లో బెంగాల్ గవర్నర్ జనరల్‌గా నియమితుడయ్యాడు.

★ కలెక్టర్లు, ఇతర రెవెన్యూ అధికారులను నియమించాడు. జిల్లా స్థాయిలో దివాని, ఫౌజ్‌దారి కోర్టులను ప్రారంభించాడు. కలకత్తా (కోల్‌కతా)లో సాదర్ దివాని, నిజామత్ కోర్టులను ప్రారంభించాడు. రెగ్యులేటింగ్ చట్టం ద్వారా కలకత్తాలో సుప్రీంకోర్టును స్థాపించాడు. దీనికి ఎలిజా ఇంఫే మొదటి ప్రధాన న్యాయమూర్తిగా నియమితుడయ్యాడు.

★ బ్రిటిష్ వారి సహాయంతో అవధ్ నవాబు రోహిల్‌ఖండ్‌ను తన రాజ్యంలో విలీనం చేశాడు.

★ నందకుమార్ విచారణ, బెనారస్‌కు చెందిన చైత్‌సింగ్ ఉదంతం, 1774 లో రోహిల్లా యుద్ధం, మొదటి మరాఠా యుద్ధం (1778-82), సల్బాయ్ సంధి (1782), రెండో ఆంగ్లో-మైసూరు యుద్ధం (1780-84), టిప్పు సుల్తాన్‌తో మంగళూరు సంధి (1785) ఈయన కాలంలో జరిగిన ముఖ్య ఘటనలు.

★ రఘునాథరావు, వారన్‌హేస్టింగ్స్ మధ్య 1775 లో సూరత్ సంధి జరిగింది. అయితే కలకత్తా కౌన్సిల్ ఈ సంధిని తిరస్కరించింది.

★ ఆంగ్లేయులు, పీష్వా మధ్య పురంధర్ సంధి (1776) కుదిరింది.

★ 1780 లో జేమ్స్ అగస్ట్ హికే బెంగాల్ గెజిట్ అనే వారపత్రికను ప్రారంభించాడు.

★ 1784 లో విలియం జోన్స్ సహాయంతో ఆసియాటిక్ సొసైటీ ఆఫ్ బెంగాల్‌ను స్థాపించాడు.

★ విల్కిన్స్ భగవద్గీతను ఆంగ్లంలోకి అనువదించాడు.

★ 1785 లో ఇంగ్లండ్‌కు తిరిగి వెళ్లాడు. లార్డ్స్ సభలో ఇతనిపై అవిశ్వాస తీర్మానాన్ని ప్రవేశపెట్టారు. ఏడు సంవత్సరాల విచారణ తర్వాత నిర్దోషిగా బయటపడ్డాడు.

కారన్ వాలీస్ (1786-93)

జొనాథన్ డంకన్ 1791 లో బెనారస్‌లో సంస్కృత కళాశాలను ప్రారంభించాడు. 1791 రెగ్యులేషన్ ద్వారా కొత్త పోలీస్ విధానాన్ని ప్రవేశపెట్టాడు.

★ 1793 లో శాశ్వత శిస్తు నిర్ణయ పద్ధతిని ప్రవేశపెట్టాడు.

★ భారతీయ న్యాయమూర్తుల అధ్యక్షతన ఏర్పాటుచేసిన జిల్లా ఫౌజ్‌దారి అదాలత్‌లను రద్దుచేసి, వాటిస్థానంలో నాలుగు సర్క్యూట్ కోర్టులను ఏర్పాటు చేశాడు.

★ అధికార విభజన ఆధారంగా కారన్ వాలీస్ కోడ్‌ను ప్రవేశపెట్టాడు. కారన్ వాలీస్ భారతదేశంలో సివిల్ సర్వీసెస్ పితామహుడిగా పేరుపొందాడు. కలెక్టర్‌కున్న న్యాయాధికారాలను తొలగించి, రెవెన్యూ పరిపాలనకు మాత్రమే పరిమితం చేశాడు.

★ జిల్లాస్థాయిలో న్యాయవ్యవస్థకు అధిపతిగా జిల్లా జడ్జిని నియమించాడు.

★ మూడో మైసూర్ యుద్ధంలో టిప్పు సుల్తాన్ ఓటమి పొందాడు. 1792 లో శ్రీరంగపట్నం సంధి కుదిరింది.

సర్ జాన్ షోర్ (1793-98)

నిజాం, మరాఠాలకు మధ్య 1795 లో ఖర్దా యుద్ధం జరిగింది. ఇందులో నిజాం ఓడిపోయాడు.

★ 1793 లో ప్రవేశపెట్టిన శాశ్వత శిస్తు నిర్ణయ పద్ధతిలో సర్ జాన్ షోర్ ముఖ్యపాత్ర పోషించాడు.

★ జోక్య రహిత విధానాన్ని అవలంబించాడు.

లార్డ్ వెల్లసీ (1798-1805)

లార్డ్ వెల్లస్లీ తనను తాను 'బెంగాల్ పులి'గా పేర్కొన్నాడు.

★ తంజావూరు, కర్ణాటక రాజ్యాల విలీనం తర్వాత మద్రాసు ప్రెసిడెన్సీని ఏర్పాటు చేశాడు. సైన్య సహకార పద్ధతిని ప్రవేశపెట్టాడు.

★ సైన్య సహకార విధానంపై సంతకం చేసిన మొదటి రాజ్యం - హైదరాబాద్. తర్వాత మైసూరు, తంజావూరు, అవధ్, జోధ్‌పూర్, జయపుర (జైపూర్), బుండి, భరత్‌పూర్, బీరర్ రాజ్యాలు ఇందులో చేరాయి.

★ 1799 లో నాలుగో ఆంగ్లో-మైసూరు యుద్ధం జరిగింది. టిప్పు సుల్తాన్ మరణించాడు.

★ 1802 లో పీష్వాతో బస్సెన్ సంధి కుదుర్చుకున్నాడు. రెండో ఆంగ్లో-మరాఠా యుద్ధంలో సింధియా, భోన్స్లే, హోల్కార్‌లను ఓడించాడు. లార్డ్ లేక్, దిల్లీ, ఆగ్రాలను ఆక్రమించాడు. మొగలు చక్రవర్తిని కంపెనీ రక్షణ కింద ఉంచాడు.

జార్జ్ బార్లో (1805-07)

వెల్లూర్‌లో 1806 లో సిపాయిల తిరుగుబాటు జరిగింది.

★ సింధియా, హోల్కార్‌లతో శాంతిని నెలకొల్పడానికి ప్రయత్నించాడు.

★ రెండో ఆంగ్లో-మరాఠా యుద్ధం ముగిసింది.

లార్డ్ మింటో-I (1807-13)

రంజిత్‌సింగ్‌తో 1809 లో అమృత్‌సర్ సంధిపై సంతకాలు చేశాడు.

★ 1808 లో మాల్కంను పర్షియాకు, ఎల్ఫిన్‌స్టన్‌ను కాబూల్‌కు రాయబారులుగా పంపాడు.

లార్డ్ హేస్టింగ్స్ (1813-23)

ఆంగ్లో - నేపాలీ యుద్ధంలో విజయం సాధించినందుకు మార్క్వెస్ ఆఫ్ హేస్టింగ్స్‌గా బిరుదు పొందాడు.

★ 1816 లో గూర్ఖా నాయకుడు అమర్‌సింగ్‌తో సగౌలి సంధిపై సంతకం చేశాడు.

★ 1817-18 మధ్య పిండారి యుద్ధం జరిగింది.

★ 1818 లో మూడో ఆంగ్లో-మరాఠా యుద్ధం తర్వాత పీష్వా పదవిని రద్దుచేసి, పీష్వా భూభాగాలను బొంబాయి ప్రెసిడెన్సీలో విలీనం చేశాడు.

★ 1817 లో పీష్వాతో పూనా సంధి చేసుకున్నాడు.

★ మద్రాసు గవర్నర్ థామస్ మన్రో 1820 లో మద్రాసు ప్రెసిడెన్సీలో రైత్వారీ విధానాన్ని ప్రవేశపెట్టాడు.

★ జోక్యరహిత విధానానికి స్వస్తి చెప్పి, భారతీయ స్వదేశీ రాజుల విషయాల్లో జోక్యం చేసుకోవడం ప్రారంభించాడు. రాజపుత్రులను సహజమిత్రులుగా పరిగణించాడు.

★ జేమ్స్ థామ్సన్ వాయవ్య రాష్ట్రంలో మహల్వారి రెవెన్యూ విధానాన్ని ప్రవేశపెట్టాడు.

లార్డ్ అమ్‌హెర్స్ట్ (1823-28)

సమానత్వ ప్రాతిపదికపై (1827 లో) మొగలు చక్రవర్తి రెండో అక్బర్ సాదరంగా ఆహ్వానించాడు.

★ మలయ ద్వీపకల్పంలోని భూభాగాలను వశపరచుకున్నాడు. సియామ్‌తో సంధి చేసుకున్నాడు.

★ ఇతడి కాలంలోనే మొదటి బర్మా యుద్ధం (1824-26) జరిగింది.

★ 1826 లో దిగువ బర్మాతో యాండబు సంధి చేసుకోవడం ద్వారా బ్రిటిష్ వర్తకులు బర్మా దక్షిణ తీరం, రంగూన్‌లలో నివాసం ఏర్పరుచుకోవడానికి అంగీకరించేలా చేశాడు.

లార్డ్ విలియం బెంటింక్ (1828-35)

విలియం బెంటింక్ 1833 చార్టర్ చట్టం ద్వారా భారతదేశ మొట్టమొదటి గవర్నర్ జనరల్‌గా నియమితుడయ్యాడు. ఇతడు ఉదారవాద గవర్నర్ జనరల్‌గా ప్రసిద్ధి చెందాడు.

★ 1829 లో సతీసహగమన విధానాన్ని నిషేధించాడు.

★ 1830 లో థగ్గులను విలియం స్లీమేన్ సహాయంతో అణచివేశాడు. ఆడపిల్లలను చంపే దురాచారాన్ని నిషేధించాడు.

★ 1834 లో ఆగ్రా రాష్ట్రాన్ని ఏర్పాటు చేశాడు. ఉన్నత న్యాయస్థానాల్లో ఆంగ్లాన్ని ప్రవేశపెట్టాడు. దిగువ న్యాయస్థానాల్లో పర్షియన్ భాష వాడకాన్ని కొనసాగించాడు.

★ 1835 లో భారతదేశ అధికార భాషగా ఆంగ్లాన్ని ప్రకటించాడు.

★ 1830 లో చచర్ విలీనం.

★ 1831 లో టిటు మీర్, కోల్ తిరుగుబాటు జరిగింది. అదే సంవత్సరంలో మైసూర్‌ను విలీనం చేశాడు.

★ రంజిత్‌సింగ్‌తో స్నేహపూర్వక సంధి.

★ సర్క్యూట్ న్యాయస్థానాలను రద్దు చేశాడు. అలహాబాద్‌లో ప్రత్యేక సదర్ దివానీ అదాలత్‌ను, దిల్లీలో సదర్ నిజామత్ అదాలత్‌ను స్థాపించాడు. మెకాలేను పబ్లిక్ ఇన్‌స్ట్రక్షన్ కమిటీ అధ్యక్షుడిగా నియమించి, విద్యారంగంలో సంస్కరణలకు నాంది పలికాడు.

సర్ ఛార్లెస్ మెట్‌కాఫ్ (1835-36)

పత్రికలపై నియంత్రణను ఎత్తివేయడం ద్వారా పత్రికా స్వాతంత్ర్య పితామహుడిగా సర్ చార్లెస్ మెట్‌కాఫ్ పేరుపొందాడు.

లార్డ్ అక్లాండ్ (1836-42)

తూర్పు ఇండియా కంపెనీ, రంజిత్‌సింగ్, షా షుజా మధ్య త్రైపాక్షిక సంధి జరిగింది.

★ మొదటి అఫ్గన్ యుద్ధం (1836-42) ప్రారంభమైంది. మాండవి రాజ్యాన్ని బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యంలో విలీనం చేశాడు.

లార్డ్ ఎల్లెన్‌బరో (1842-44)

అఫ్గన్ యుద్ధం ముగిసింది. 1843 లో సింధ్ రాష్ట్రాన్ని బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యంలో విలీనం చేశాడు.

★ సింధ్ రాష్ట్ర రెసిడెంట్‌గా నేపియర్ స్థానంలో మేజర్ ఔట్రామ్ నియమితుడయ్యాడు.

★ బానిసత్వాన్ని నిషేధించాడు.

★ 1843 లో గ్వాలియర్‌కు చెందిన సింధియాను అవమానకర షరతులతో కూడిన సంధిపై సంతకాలు చేసేలా చేశాడు.

లార్డ్ హార్డింజ్ -I (1844-48)

ఖోండులు ఆచరించే మానవ వధను నిషేధించాడు. ఆంగ్ల పరిజ్ఞానం ఉన్నవారికి ఉద్యోగాల్లో ప్రాధాన్యం ఇచ్చేలా ప్రోత్సహించాడు.

★ మొదటి ఆంగ్లో-సిక్కు యుద్ధం, లాహోర్ సంధి (1846) ఇతడి కాలంలోనే జరిగాయి.

లార్డ్ డల్హౌసీ (1849-56)

డల్హౌసీ రాజ్య సంక్రమణ సిద్ధాంతాన్ని ప్రవేశపెట్టాడు. దీనిద్వారా సతారా (1848), జైత్‌పూర్, సంభల్‌పూర్ (1849), భగత్ (1850), ఉదయ్‌పూర్ (1852), ఝాన్సీ (1853), నాగ్‌పూర్ (1854) రాజ్యాలు బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యంలో విలీనమయ్యాయి.

★ బోర్డ్ ఆఫ్ కంట్రోల్ అధ్యక్షుడైన ఛార్లెస్ ఉడ్స్ రూపొందించిన ఉడ్స్ తాఖీదు (Wood's Dispatch) ను 1854 లో ఆమోదించాడు.

★ భారతదేశంలో రైల్వేల అభివృద్ధికి తోడ్పడ్డాడు. 1853 లో ముంబయి నుంచి థానే వరకు మొదటి రైల్వే లైన్‌ను, కలకత్తా నుంచి రాణిగంజ్ వరకు రెండో లైన్‌ను నిర్మించాడు.

★ ఇతడి కాలంలో మొదటి టెలిగ్రాఫ్ లైన్ కలకత్తా నుంచి ఆగ్రా వరకు వేశారు. ప్రజా పనుల శాఖను ఏర్పాటు చేశాడు.

★ సిమ్లాను వేసవి రాజధానిగా, సైనిక పాలనకు కేంద్రంగా మార్చాడు.

★ 1856 లో హిందూ పునర్వివాహ చట్టాన్ని రూపొందించాడు. అదే సంవత్సరంలో పరిపాలన సక్రమంగా లేదన్న సాకుతో అవధ్‌ను బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యంలో విలీనం చేశాడు.

★ సివిల్ సర్వెంట్లను పోటీపరీక్షల ద్వారా ఎంపిక చేసే విధానాన్ని 1853 లో ప్రారంభించాడు.

★ 1854 లో తపాలా కార్యాలయ చట్టాన్ని రూపొందించాడు. మొదటిసారిగా తపాలా బిళ్లలను జారీ చేశాడు.

★ కర్ణాటక నవాబు బిరుదును రద్దు చేశాడు.

★ రెండో ఆంగ్లో-సిక్కు యుద్ధం తర్వాత 1849 లో మొత్తం పంజాబ్‌ను విలీనం చేశాడు.

★ రెండో బర్మా యుద్ధం తర్వాత 1853 లో దిగువ బర్మాను విలీనం చేశాడు.

లార్డ్ కానింగ్ (1856-62)

★ 1857 తిరుగుబాటు జరిగింది.

★ ఇతడే చివరి గవర్నర్ జనరల్, మొదటి వైస్రాయ్ కూడా.

- భాస్కర్ వేడియం